

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

תוכן

- א. אתא אליהו אידמי להון כאנשא וקא קרי אנבא אמר להו הבו לי פורתא דתיבנא דילדת אתתי ולית לי מידעם לאגונה.....1
- ב. אמרה ליה אי צאית לדילי ליהוי תרתי סרי שנין אחרנייתא אמר הואיל ויהבת לי רשותא איהדר לאחורי.....1
- ג. היה עושה בכלופסין לא יאכל בכנות שבע בכנות שבע לא יאכל בכלופסין.....2

דף נ.

א. אתא אליהו אידמי להון כאנשא וקא קרי אנבא אמר להו הבו לי פורתא דתיבנא דילדת אתתי ולית לי מידעם לאגונה

יכול אדם¹ לשקר כדי שלא יתבייש חבירו, או כדי לנחם חבירו מצער², וכשישקר יעסוק לשנות כדי שלא יהא נראה כל כך שקר לגמרי אבל במקום שאחד חוטא מלבינים פניו כמו שאמרו אם ישנו לשוחט לפנינו נשאל לו אם לא ידע הלכות שחיטה הרי אף על פי שמתבייש אין חוששין לשאול אותו למה שחט כי לא היה לו לשחוט עד שיאמר לפני חכם הלכות שחיטה.

ב. אמרה ליה אי צאית לדילי ליהוי תרתי סרי שנין אחרנייתא אמר הואיל ויהבת לי רשותא איהדר לאחורי

נראה מדברי הפוסקים שמחילה מועלת אף נגד רצונו של הלוח, וכן שלא בפניו³. וכן נראה שאם שמע שפלוגי נתן לו רשות להשתמש בחפצו, אפילו שלא היה בפניו רשאי להשתמש.

¹ ספר חסידים (מרגליות) סימן תרמב

² עבד המלך שמות כג דף צב. ובכך תירץ איך שיקר אליהו הנביא לר"ע ורחל בסוגייתנו ואמר שאשתו ילדה בדברי נאונים כלל נז סימן א הביא בשם שו"ת קרית מלך רב ח"ב סימן יא שמסתפק בזה ועיין בשו"ת כסא אליהו חו"מ רמא ד שהוכיח ממעשה כאן שרחל מחלה לר"ע שלא בפניו ועל סמך מה ששמע ממנה הלך לעוד שתיים עשרה שנה. ויעוין ביוסף אומץ (סימן מז אות ה) שכתב על דברי הכסא אליהו, שאין ראייה לספיקו של הקרית מלך רב, שהוא נסתפק אם יכול לחזור בו מהמחילה או לא, ואין לזה ראייה מהסוגיות, ואף לא מאשתו

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

דף נ:

ג. היה עושה בכלופסין לא יאכל בבנות שבע בבנות שבע לא יאכל בכלופסין

כתיב (דברים כג פסוק כה – כו) **פִּי תִבֹא בְכָרֶם רֶעֶךָ וְאָכַלְתָּ עֲנָבִים כְּנִפְשֶׁךָ שִׁבְעָה וְאֵל פְּלִיךָ לֹא תִתֵּן: פִּי תִבֹא בְקָמַת רֶעֶךָ וְקִטְפַת מְלִילַת בְּיָרֵךְ וְחֶרְמֵשׁ לֹא תִנְיֵף עַל קָמַת רֶעֶךָ: פִּסּוּקִים אֵלּוּ לֹא נִאמְרוּ אֵלּא בְפוּעַל, כְּשֶׁעוֹשֶׂה עִם בַּעַל הַבַּיִת בְּדַבָּר שֶׁהוּא מֵאכֵל שֶׁל גִּידוּלֵי קֶרְקַע⁴, לְפִיכָךְ אָמְרוּ [ב"מ צ"א ע"ב] כֹּל פּוּעַל שֶׁעוֹשֶׂה מִלֵּאכְנָה לְבַעַל הַבַּיִת בְּדַבָּר שֶׁל מֵאכֵל הָרִי זֶה אוֹכֵל מִמָּה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה, אִפִּילוּ אֵינּוּ עוֹשֶׂה לֹא בִידּוּ וְלֹא בְרַגְלָיו רַק שְׁנוּשָׂא עַל כַּתִּיפּוֹ. וְאִסּוּר מִן הַתּוֹרָה לְחַסְמוֹ שֶׁלֹּא יֵאכֵל שֶׁהָרִי הַתּוֹרָה אָמְרָה וְאָכַלְתָּ, מִיְהוּ אִם חֲסָמוֹ פְטוּר מִמַּלְקוֹת⁵.**

ודוקא בגידולי קרקע וקודם שנגמרה מלאכתו למעשר או לחלה, ואם מנהג המקום לתת לפועל מזונות, נותן לו כפי המנהג⁶.

של ר"ע, כי רבי עקיבא הכיר את אשתו וידע שלא תחזור בה. אכן בסוף דבריו הסיק שמהני מחילה שלא בפניו ואי אפשר לחזור, שהרי אחרי שנמהל החוב והשעבוד, זכין לאדם שלא בפניו וממילא נפטר הלוח.

⁴ רמב"ם הלכות שכירות פרק יב הלכה א, שו"ע ונו"כ הו"מ שלו א, ולבוש שם, ולא אמרינן קל וחומר הוא משור ומה שור שאי אתה מצווה להחיותו אתה מצווה על חסימתו ואם חסמו חייב מלקות דכתיב [שם כה, ד] לא תחסום שור בדישו וסמך ליה אם בן הכות וגו', אדם שאתה מצווה להחיותו אינו דין שאתה מצווה על חסימתו ואם תחסמו תחייב מלקות, ואין בזה משום אין מזהירין ומלקין מן הדין, דאיסור חסימה כבר נאמרה בואכלת וקל וחומר למלקות אתא. לאו מילתא היא, דאמר קרא כנפשך שהוא מיותר הדול"ל ואכלת ענבים כשבועך, אלא להכי אתא לומר כנפשך של בעל הבית כן תהא נפשו של פועל, מה נפשך אם חסמת עצמך פטור אף נפשו של פועל אם חסמתו פטור מלקות, לפיכך אם חסמו מלקי לא לקי אבל שלומי צריך לשלם לו מה שהיה אוכל אם לא חסמו. לשון הלבוש שם

⁶ כהיום מצוי מפעלים שיש רשות לפועלים ליקח מתוצרת המפעל לצורכו, ופשוט שגם זה ממנהג המדינה, ואינו יכול לשנות לאחר שכבר נתקבל לעבודה בסתם, ואם עיכבו צריך לשלם תמורתו, וגם במקומות שנוהגים ליתן לפועלים שתיה או ארוחה באמצע העבודה ע"ה בעה"ב, גם זה בכלל החיוב. כתב בקצה"ח (סימן שלא סק"ב) בשם הרא"ש שהשוכר את הפועל וקנה לו בגדים, כשעוזב הפועל עבודתו באמצע זמנו צריך להחזיר הבגדים, אבל כשיוצא בסוף זמנו, כיון שיודע בעה"ב שעומד לעזוב היה לו להתנות ואם לא התנה א"צ הפועל להחזיר, ומדייק המנחת פתים מדבריו שאם הוציאו בעה"ב תוך זמנו אינו מחזיר, ובעה"מ ומלחמות (כתובות סוף פרק נערה) משמע שאפילו כשבעה"ב מוציאו מחזיר הבגדים, ובמלחמות משמע שאפילו יוצא בסוף זמנו מחזיר הבגדים. ובמחנ"א (הלכות שכירות סימן כב) הביא ג"כ דברי הרא"ש ולמד מדבריו דה"ה אם נתן לו בעה"ב מתנות דינם כדין הבגדים, וכתב שאם יוצא מדעתו צריך להחזיר, אבל אם גירשו בעה"ב, אף על פי שהתרים הפועל כנגדו אינו מחזיר. וכתב בכסף הקדשים (סימן שלג סעיף ג) שאפילו במקום שצריך להחזיר הבגדים, יש לפועל זכות קדימה בבגדים עצמם, והיינו שיכול לשלם תמורתם, וביותר

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

אין⁷ הפועל אוכל אלא ממיין שהוא נותן לתוך כליו של בעל הבית, שכן משמע ואל כליך לא תתן בזמן שאתה נותן לתוך כליו של בעל הבית וממין שאתה נותן לתוך כליו של בעל הבית.

לפיכך אם היה עושה בתאנים לא יאכל בענבים, אפילו שכרו לעשות בשניהם בזמן שהוא עושה בתאנים לא יאכל בענבים, אבל מונע הוא את עצמו מלאכול עד שיגיע למקום היפות או עד שיגיע לעשות בענבים ויאכל⁸.

ומטעם זה ג"כ הפועלים עד שלא התחילו את שבירת הענבים, אוכלים ענבים ואינם שותין תירוש, שאע"ג שהפועלים העושים בענבים דרכן להטיל ענבים לתוך הקראשר או גיגית הדריכה והשבירה עד שיזוב מהן תירוש, ואם כן השוכר את הפועל לעשות בענבים הוא כאילו שכר אותו ג"כ לעשות בתירוש, מ"מ כל זמן שלא החלו עדיין התירוש אינו זב מהם ולא ניכר מלאכתם גם בתירוש ואין נראה עיקר מלאכתם אלא בענבים, לפיכך יאכלו ענבים ולא ישתו תירוש שאינו ממיין שאתה נותן לכליו של בעל הבית, והו"ל כעושה במין זה ואכל ממין אחר, שענבים ויין שני מינים הם, אבל משהחלו הרי עושין בשניהם בענבים ותירוש, ואוכלין בענבים ושותין תירוש מאיזה שירצו או משניהם יחד כמו שירצו. שאינו אוכל אלא מאותו מאכל שהוא עושה עמו.

אם יודע שבלא"ה ימכרם בעה"ב, אבל אם צריך בעה"ב לבגדים עבור פועלים אחרים שישכור, צריך להחזיר הבגדים עצמם. ופשוט שבזמננו שנהוג לתת מענק ביגוד לעובדים, שאינו אלא כתוספת לשכר, ולא שייך בזה כל מה שנאמר לעיל, ובפרט שגם עפ"י מנהג המדינה אין צריך להחזיר, וכן בספרות מקצועית וכדומה, אבל בגדי עבודה נראה פשוט שעליו להחזיר, ועי' שו"ת שבט הלוי (ח"ד סימן רכ). פתחי חושן חלק ד פרק ז הערה

כג

⁷ שו"ע ונו"כ שם ט

⁸ סמ"ע שם כג

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>